

„POSzToltunk”

egy országos rendezvény lehetőségei tanár szemmel – diák szemmel

A POSzT...

Tanár: Utolsó erőfeszítésünkkel húztuk az igát. A záróvizsgák értékelése, az írásbeli érettségik javítása, a szóbelik előkészítése utolsó energiatartalékainkat emésztették fel. És közeledett a POSzT. A legrosszabbkor. Pécs haldoklott a melegben, a kávéházak teraszán az EB meccseire fókuszáló tévékészülékek, malac- és palacsintasütés a Sétatéren – ki bírja ezt figyelemmel, energiával (és pénzzel)?

Mégis új erőket szabadított fel bennünk a válogatás körüli sok-sok vita, a Pécsen más módon soha nem látható, várhatóan jó minőségű előadások vonzása, s az OSZMI (Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet) felkérése: ismételjük meg a tavalyi közös programsorozatot a POSzT eseményei körül! Gyorsan felmértem az érdeklődést: mintegy 100 leőweys és harminc ANK-s (Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ) gimnáziumi diák állt készen az általunk ajánlott programokon való részvételre. Mindenképpen bele kellett vágni, már csak azért is, mert 3500 Ft-os jegyárak mellett a diákok másképp nem juthattak volna be a versenyprodukciókra.

Diák: Általában a tanév vége felé mi, „színházás” diákok nem azt számoljuk, hányat kell még aludni a vakációig, sokkal inkább a színházünnepet, a POSzT-ot várjuk. A kora nyári estén mintha a szabadság illata mosódna a meleg levegőbe, ilyenkor érezzük, mit jelent a valódi fesztiválhangulat. A sétálóutcákon szüntelenül hírességekbe botlunk, a kávézók teraszán késő estig beszélgetnek az emberek, és úgy érezzük, hogy még a házak repedéseiből is kultúra szivárog az utcákra. Olyan sok helyszínen folynak a rendezvények, hogy a járókelő akaratlanul is belecsöppen a fesztivál forgatagába.

Középiskolás szemmel nézve a POSzT mindig rossz időpontban van: az osztálykirándulás, az év végi hajtás és a foci EB még hagyján, viszont az érettségit és a nyelvvizsgákat (sajnos) nem halaszthatjuk el egy-egy jónak ígérkező előadás miatt.

Egy héttel a POSzT előtt, a programfüzetet bogarászva, nagyon sajnáltam, hogy nem szakadhatok háromfelé, hiszen ez alatt a tíz nap alatt nem akar semmiről lemaradni az ember.

Megszületik a poszt-off-off...

Tanár: Már tavaly lehetőség nyílt arra, hogy a színházszerető fiatalok a POSzT-programokba is bekapcsolódjanak. A POSzT alkalmával az idén is kialakítottunk egy programsorozatot – az OSZMI munkatársával, Szabó Ágnessel karöltve – a fiatalok számára. A programba ezúttal egy másik középiskola is bekapcsolódott: a szintén nagy színházi és színházra nevelési múltra visszatekintő ANK gimnáziuma. A két gimnáziumban mellett, hogy különféle nyelvű színjátszó csoportjaik vannak, drámatanáraik (Horváth Éva, Papp Zoltán és jómagam) évek óta közösen szervezik a Pécsi Drámahetet, melynek során egy-egy színházi neveléssel foglalkozó társulat (Kerekasztal, Káva) mutatkozik be TIE-foglalkozásaival a fiatalok előtt.

Az idei program a tavalyinál sokszínűbb volt – egy POSzT-hoz kötődő és egy POSzT-on kívüli blokkból állt:

- a **POSzT** versenyprogramból két előadást ajánlottunk fel, s azt követően a fiatalok az alkotókkal beszélgethettek (*Fotel, Asztalízene*),
- **poszt-off-off** programunkban azokat a társulatokat láttuk vendégül, amelyek – függetlenül a POSzT-tól – ingyen és szívesen eljöttek a gimnazisták közé, új szint és szándékot hozva a sokszor zártnak és belterjesnek mutató színházi életbe (*Krétakör, KoMa Társulat, Üres Tér, Scherer Péter*).

Nem vetélkedni akartunk ez által a POSzT intézményével, hanem tisztelettel felmérni: a szakma mely kapui nyílhatnak meg az érdeklődő fiatalok előtt. És nevelési célként – súlyos hiányt pótolva – a 14-20 éves korosztályt nyitottabbá és befogadóbbá tenni a mai színházi alkotások előtt.

Diák: A Leőwey Klára Gimnázium diákjai közül jó páran részt vettünk a poszt-off-off programon. Lehetőségünk volt beszélgetni több alkotóval, emellett megnézhattunk egy-két színdarabot is. Ez a kezdeményezés a 2007-es fesztiválon indult, a diákok nagy öröme. A tavalyi programok után nagy várakozással készültünk az ideikre is. Tudom, hogy a versenydarabok adják a fesztivál lényegét, számomra mégis sokkal nagyobb élmény volt az OFF-on való részvétel. Ezek a programok segítenek abban, hogy a színházra ne úgy tekintsünk, mint egy távoli, elvont fogalomra, hanem mint az emberek közötti kommuniká-

ció egyik eszközére. A szabályos keretek végre felbomlanak, nincsen színpad és nézőtér, emberek vannak, akik kíváncsiak egymás gondolataira.

A poszt-off-off néhány programjáról

Tanár: Sok-sok előkészülettel jár egy ilyesfajta programsorozat. A diákoknak az előadásokra való felkészítése mellett a tanári háttérmunka: a kritikák kimazsolázása, színházi dokumentumok gyűjtése, a programban szereplő ismeretlen darabok elolvasása. Tavaly így ismerkedtem meg Háy János, az idén pedig Térey János szövegeivel... Nem pusztán az Asztalizene szövege érdekelt, hanem tanulságos volt számomra a fiatalok és Térey beszélgetése – értik-e a fiatalok ezt a gondolkodást és a hozzá használt színházi nyelvet? S érti-e a szerző, hogy miért (nem) értik?

Diák: Térey Jánossal a verses regényéről, az Asztalizenéről beszélgettünk, melynek a szövegét sokan ismertük az ott ülők közül. Amikor olvastam a művet, egyből az jutott eszembe, hogy ez egy mai, magyar mini-Csehov. A menő budai étteremben összegyűlik egy maroknyi középosztálybeli értelmiségi (ügyvédnő, orvos, díszlettervező), esznek, isznak, közben fény derül szövevényes szerelmi kapcsolataikra. Egy-máshoz beszélnek – lekezelően, arrogánsan, valójában anélkül, hogy bárki próbálná megérteni a másikat, az „itt már mindenkinek megvolt mindenki” nihiljében.

Térey megkérdezte tőlünk, hogy van-e olyan szereplő, akit egyáltalán szimpatikusnak találunk a műben. Meglepte, hogy bizony sokunknak volt kedvence, akit valamiért szeretetre méltónak találtunk, vagy felmentettünk a szürkeség és érdektelenség vádjá alól. A beszélgetés után azon gondolkodtam, hogy ezt az alapvetően lehangoló drámát miért nem tudom mellbevágóan tragikusnak érezni. Miért nem érint meg olyan mélyen, mint bármelyik Csehov? A századvégi Oroszország kellőképpen távoli, számomra csak történelem, és ennek ellenére (vagy talán éppen ezért) sokkal jobban tudok azonosulni a szereplőkkel. Az eltérő időben és térben tudok találni ismerős mozzanatokot, jellemvonásokat, ami igazolja azt, hogy az alapvető emberi tulajdonságok nem változnak az idő folyamán. Az Asztalizene viszont nagyon is aktuális, nincs benne elemelés a mi társadalmunktól, direkt módon a mi problémáinkról szól. De itt ellentmondásba ütközök. A szereplők lehetnének akár az én budapesti rokonaim, ismerőseim is, de nem azok. Nem ismerem ilyen embereket, nem ismerem ezt a társadalmi réteget, amely ennyire felszínes, és érzelmileg kiüresedett lenne. (Vagy a Barátok köztben találni ilyen érdektelen figurákat?) Persze biztos vannak kirívó esetek, léteznek pont olyan emberek, mint a drámában. De annak ellenére, hogy ők elvileg köztünk élnek, számomra idegennek tűnnek, sokkal idegenebbnek, mint a csehovi hősök. Én is a társadalom tagja vagyok, de nem tudom saját magunkat sajnálni. Lehet, hogy csak fiatalkori optimizmusról van szó, de tiltakozom, én nem látom ilyen sötétnek a helyzetünket.

Kukorelly Endre, a versenydarabok válogatója számomra egy sokkal derűsebb világnézetet képviselt az alkotói beszélgetésen.

Tanár: Kukorelly Endre, a versenyprogram válogatója hamar megtalálta a nyelvet, amelyen a fiatalokkal lehet beszélni. Már válogatásából kiderült, nem ismer tabukat, „bevallós típus”. Nyelvhasználatával, viselkedésével is ezt a képet erősítette. Számomra azért is volt érdekes és nyitott (meg *hiteles*: bár ezt a szót ő nem szereti), mert mikor a fiatalok nekiszegezték a kérdést, miért nem válogatta be a hamlet ws-t, időbeli érvekre támaszkodva elmondta, hogy nem látta. Meghívtuk a gimnáziumban két nap múlva zajló előadásra. Ott volt. És nem csak ő, hanem más, ismert szakmabeliek is. Én ezt a nyitottságot nagy dolognak tartom.

Diák: Elképesztően sok darabot látott az elmúlt évadban, komplex képet kaphatott a mai magyar színházi életéről, és nem panaszkodott: „*Olyan a színház is, mint általában a létezés (...)* Konkrétan a magyar színház olyan, mint a magyar valóság, mindenféle van benne: a jótól a rosszig, a butától az okosig, a zseniálistól a csapnivalóig, és a cinikustól a szívdolgozig. *Úgyhogy tulajdonképpen rendbelevőnek találtam a dolgot.*”

Mivel egyetlen ember dönti el, hogy mely előadások kerüljenek be a versenyprogramba, minden egyes POSzT másmilyen, egy-egy ember szubjektív ízlését tükrözi. Az előadásokról tartott szakmai beszélgetéseken a válogatónak sokszor kemény kritikát kell hallania az általa választott darabokról, de mint Kukorelly mondta, úgy próbál kiállni mellettük, mint gyermekeiért. Megosztotta velünk a válogatói módszerét is: mindig rangsorolja a látott darabokat, aztán az évad folyamán a lista egyre bővül, és végül a rangsor tetején lévők lesznek a győztesek. „*Egyetlenegy színházon, irodalmon, művészetén kívüli szempontom volt: a kortárs szerzőket preferáltam.*” Ez meg is látszik a versenyprogramon (pl. Asztalizene, Plazma, Szabadaz Á!, Urbi et Orbi).

Ezen a beszélgetésen jöttem rá, hogy mennyire nem ismertem a kortárs drámaírókat, és hogy ez ellen tennem kell. Szerencsére volt is rá lehetőségem. Többször elmentem a POSZT felolvasószínházára, melyet a Dramaturg Céh szervezett. Meghallgattam a felolvasások utáni szakmai beszélgetéseket is, melyeken írók, rendezők, színészek, kritikusok, dramaturgok, esztéták, irodalmárok is részt vettek. Érdekes volt látni, hogy a megírt darabra nem kész műként tekintettek, a beszélgetés még a munkafolyamat szerves része, amikor a kollégák egymást tanácsokkal látják el, kérdéseket vetnek fel, és együtt gondolkoznak. Örültem, hogy a fesztivál végére már sok szerző neve és dráma címe ismerősen csengett, megkedveltem egyes kortárs műveket, és azóta is lelkesen vadászom rájuk a könyvesboltokban és az interneten.

Tanár: Sokszor, sok helyen beszéltem már a hamlet.ws-ről. Nagyon fontos számomra ez az előadás. De még fontosabb a színház (szöveg, előadás, színészek, rendező) találkozási pontja a fiatalokkal. Fontos számomra az a pillanat, amikor minden borul: nincsenek színész/közönség, színpad/nézők, színház/hétköznapi élet szembeállások. Fontos az, hogy utána a diák elmondja, mit érez, mit gondol. Ahogy a szavak felszakadnak. Ahogy a színház keretei új kereteket hoznak létre. Ezért hívtam meg két előadásra a hamlet.ws-t. (Könnyen tehettem, egy fillért sem kértek, még az útiköltséjükre sem. Ezt a nagyvonalúságot tapasztaltam a poszt-off-off-ban játszó többi csapat részéről.)

Mindkét előadást láttam magam is. Tanulságosak voltak. Az első azért, mert a rendező egy adott pillanatban átvette a szót, s két unatkozó, a kimenés lehetőségét hangosan latolgató lányt tolt szelíden a számukra kínos színvallás felé. („*Milyen égő!*” – gondolhatták, de szíves-örömmel elhagyták a termet. Így legalább nem zavartak tovább másokat.)

A másik azért, mert ott ültek tanárok, diákok, szülők – s „szakmából” is egy kisebb csapat. A körtér adta lehetőségeket kihasználva fürkésztem az arcokat a közönségben. Tanulságos volt...

Diák: Az általam legjobban várt off-off-program a Krétakör hamlet.ws című előadása volt. Ezt a darabot még tavaly télen láttam, akkor találkoztam először a Krétakörrel, és akkor tudtam meg, mi a katarzis, és hogy mit jelent számomra a valódi színház. Most úgy ültem be a darabra, hogy vártam, ismét történjen meg a csoda. De csalódtam: a pillanat megismételhetetlen. Zavart a hadarás, a túl sok kiszólás a nézőkhöz, hiányoztak a feszült csendek, és a mellbevágóan váratlan szavak, tettek. A legjobban az bántott, hogy elmaradt a darab utáni beszélgetés, mivel a színészek a rövid szünet utáni második előadásra készültek. Viszont amikor meghallották, hogy ezt mennyire sajnálom, hiszen egy csomó mondanivalóm lenne, akkor leültettek maguk közé, hogy beszéljünk. Nem küldtek el, nem nevettek ki. A kritikán nem sértődtek meg, együtt kerestük az okot, hogy miért maradt el a várt hatás. Talán mert túlságosan vágytam rá... A rendező, Schilling Árpád pedig azt mondta, hogy „*Te is változtál, mi is változtunk egy év alatt. És ez így van jól.*” Akkor azt éreztem, hogy ez tényleg így van jól.

A poszt-off-off tanulságai

Tanár: Sokan sokat dolgoztunk azon, hogy a programok létre jöjjenek. Öröm volt látni a nézőkkel teli osztálytermet. Nagy pillanat volt számomra a Scherer Pétert a játéktérébe kalauzoló „hátrányos helyzetű” tanuló, aki visszasündergött hozzám: „*Tanárnő, ez nem egy híres színész? Valami filmben is játszott.*” Aztán beült a Klamm háborújára, s azt mondta: ő még ilyen jó színházat nem látott. Szerettem, ahogy Bodó Viktor és nyíregyházi színészei viszonyultak a fiatalokhoz. Semmi nagyozolás, semmi gőg – oldott beszélgetés. Lehet, hogy nem csak színházról, hanem emberi problémákról. Ahogy visszakérdeztek: „*És ti, milyen színházat csináltok? És milyen szerettek? Láttatok már valami jót a POSZT-on?*”

Diák: Sajnos hiába a szervezés, a program során többször olyan akadályokba ütköztünk, amelyek letörték a lelkesedésünket. Az előzetes egyeztetések ellenére nem engedtek be minket két versenydarabra, először a Fotelre, majd az Asztalizenére. A Fotel esetében valamiféle félreértés miatt nem tudtunk bejutni a színházba, de az előadást másnap – a program szervezői és a művészek közbenjárására – megnézhattuk. Az Asztalizenére viszont már úgy mentem el, hogy előre tudtam, esélyem sincs bejutni a nézőtérre, hiszen minden évnek megvan a maga „sztár-darabja”, az ideje pedig ez volt. Radnóti Színház, jól csengő nevek, nem csoda, hogy rögtön elkapkodták rá a belépőket. Persze nincs okom tiltakozni, hiszen én nem vettem jegyet, no, de valljuk be, a 3500 Ft-os jegyárakat nem is diákpénztárcára méretezték. Viszont jelentkeztem az off-off programra, kaptam kitűzőt is, mint „szakmai érdeklődő”, olvastam a drámát, kíváncsi voltam Bagossy Levante díszletére. Éppen ez utóbbi volt a baj, hiszen állítólag azért nem engedtek fel senkit(!) a karzatra, mert onnan a díszletet nem a megfelelő szögben látjuk, így csökken a befogadói élmény. Igen, egyetértek, a befogadói élményem valóban lecsökkent a színház ajtajában nyomorogva, pontosan nullára...

Pedig úgy gondolom, van már annyi fantáziám és színházi tapasztalatom, hogy a karzaton ülve is el tudom képzelni, hogyan látnám a darabot a legjobb helyekről. Több előadást néztem végig állva, guggolva, vagy ahogy elfértem, és nem zavart. Egy nézőben kell lennie annyi alázatnak a színház iránt, hogy ha kell, feladja a saját kényelmét másfél-két órára. Engem egy igazán jó darab a legkényelmetlenebb testhelyzetben is magával tud ragadni, hiszen ha az előadás leköti minden figyelmemet, akkor arra a rövid időre a darabban élek, és nincs időm a saját fizikai kényelmetlenségeimmel foglalkozni.

Azért a többi versenydarab előtt is odaálltam a bejárathoz, hátha szerencsém lesz, de néhány előadás kivételével nem engedték be az érdeklődőket. Pedig lettünk volna sokan, mi, a „kitűzősök”. Tavaly még azt hittem, hogy ez a kitűző kiváltság, valami olyasmit jelent, hogy igen, én foglalkozom a színházzal, segít a programokon való részvételben, hogy még többet lássak, tanulhassak. Idén viszont az volt az érzésem, mintha amolyan ingyenélőknek néznének minket, akik nem hajlandók a színházjegyre áldozni.

Tehát maradt a két kaszt, a jegyesek és kitűzősök, én meg úgy látom, hogy a versenyprogram szépen lassan egy igazi elitista rendezvényt nyí ki magát. Elgondolkodtató, hogy a legjobb előadás (is) a Frankenstein-terv lett. Lehet, hogy valóban briliáns a darab, nem tudom, nem láttam, hiszen – „*Tekintettel a nézőtér minimális befogadóképességére (48 fő) jegyeket nem árusítunk!*” – szűk rétegnek szól, akár csak az egész versenyprogram.

Tanár: Voltak nehézségek. A POSzT szervezői nincsenek elragadtatva a színházra éhes „kamaszhordától”. Szemmel láthatóan elsősorban a szakmai, másodsorban a fizetős nézőknek van becsülete. A nagyszínház páholyait a VIP-vendégek töltik meg – de ez majdnem minden korban így volt, miért lenne most másképpen? E miatt több kérdés is megfogalmazódott bennem. Miért szórakozik a szakma részben a pécsi adófizetők forintjaiból? Miért nem nézik meg egymást Budapesten? Ki mondja végre ki feketén-fehéren, hogy a POSzT valójában zárt szakmai találkozó?

De az idén azért történt egy sor jó dolog is. A POSzT-off-ban sok-sok nívós programot láthattunk – mint ha egy kicsit áttevődött volna rá a hangsúly.

Tisztelet a válogató ízlésének, amely nyitott és merész hozzáállást tükrözött, sokféle (színházi megközelítéssel készült) produkció került be a versenyprogramba is. Nagy örömmel fogadtuk a KoMásokat, akiket – saját megfogalmazásuk szerint – erősen inspiráltak a Krétakör által már megszerzett tapasztalatok. Nem voltak extrém kívánságaik, sztárallűrjeik sem: elfogadták a gimnázium termei adta lehetőségeket.

De valójában minket gondolkodásban az off-off vitt előre. Volt egy-két jó kis vita Schilling Árpáddal, Scherer Péterrel a közönség bevonásának lehetőségeiről és etikájáról. És nem mindig a színházról beszélünk – sokszor „csak” magunkról.

Diák: A gimnáziumban rendezett alkotói beszélgetéseket nagyon szerettem. Hívhatjuk ezeket akár rendező irodalomóráknak is, ahol a művészekkel, mint hétköznapi emberekkel beszélgettünk a látott vagy megnézendő darabokról. Ez mindenképpen hasznos, hiszen ha az előadások előtt „felkészítenek” minket a darabra, tudjuk, mire érdemes kiváltképp odafigyelni. Szerintem viszont jobb, ha az előadás után tudunk beszélgetni az alkotókkal. Jobban szeretem először egyedül megfejteni a darabot, utána viszont láthatom, hogy helyesen értelmeztem-e, vagy esetleg az alkotók teljesen mást akartak vele üzeni. Jó érzés, hogy a legtöbben egyenrangú partnerként kezeltek minket, diákokat, a kérdéseinkre válaszokat kaptunk, és a kritikát sem engedték el a fülük mellett.

Szerintem nem csak a színházhoz kell közelebb kerülni egy tíz napos fesztivál alatt. A színház ad lehetőséget arra, hogy az emberek kerüljenek közelebb egymáshoz.

tanár: Vatai Éva, diák: Zöldi Blanka

Titkok játéka

Kunné Darók Anikó

Téma: Egy turistacsoport különös útvonalat jár végig, ahol az utak kereszteződésében különféle titkokra derül fény. A titkok kezelése a csoport közös döntése lesz.

Fókusz: Hogyan kezelhetjük titkainkat?

Korosztály: (kipróbáltan) 3-10 évesig

Létszám: 12-30 főig

Időkeret: 50 perc

Drámamodell: a TIE és a többtanáros drámafoglalkozás között